

CARŮV KURÝR

Jules Verne

CARŮV KURÝR

JULES VERNE

EKNIZKY.SK

Carův kurýr by eknizky.sk is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License, except where otherwise noted.

Obsah

Strogov nalezne sestru.	I
Bouře na Uralu.	7
Zapřel svou matku.	II
V zajetí Tatarském.	17
Oslepen.	23
Konec zrádce.	29

STROGOV NALEZNE SESTRU.

Carský palác v Moskvě zářil leskem světél; dvě vojenské hudby hrály, a členové domu císařského, vysocí důstojníci a úředníci, dámy v nejnádhernejších úborech — vše bavilo se a tančilo v sálech zlatém a světly oslňujících.

Všude plno šumotu, hovoru, úsměvů — jenom hlava obrovské říše ruské, car v prostém obleku důstojníka gardového, byl zamyšlen, ač přemáhal se, aby nerušil radosti všeobecné svým nepokojem.

General Kysov přistoupil k němu přinášeje telegram, a car ustoupil do výklenku u okna. Když pročítal kvapně telegrafickou zprávu, na čele jeho vyvstal mrak rozčilení. „Tedy spojení s velkoknížetem už přerušeno ?« tázal se generála.

„Ode včera a jest se co báti, že brzy spojení se Sibiří vůbec bude přerušeno.“

„A o zrádci Ivanu Ogarevu není nových zpráv?“

„Není.“

„Nechť se popis jeho ihned telegrafuje na všechny stanice, s nimiž posud trvá spojení!“

„Vašeho Veličenstva rozkaz ihned se vyplní,“ odvětil generál a odešel.

A car sáhnuv si rukou na čelo, jakoby chtěl vyhladiti vrásky a chmury starostí, vmísil se mezi šlechtu a dvořany. Pohled jeho zase byl klidný jako dříve.

Ale nepokoj jeho neušel bystrému zraku diplomatův i jiných osob; vždyť se vědělo vůbec, jaké starosti tíží nejvyšší hlavu říše. Také dvě osoby, na první pohled cizinci, hovořily o tom spolu hlasem ztlumeným; byl to Harry Blount, politický a vojenský

zpravodaj anglických novin „Daily-Telegraphu“, druhý Francouz, jménem Aleide Jolivet, kollega jeho od listů Pařížských. Jeden žáril na druhého a ač spolu vždy mluvili a jednali dvorně a uhlazeně, každý věděl o druhém, že chce ho předstihnouti v pozorování a posílání zpráv.

„Viděl-li jste, jak car je pokojný?“

„Ani by nikdo neřekl, že právě dostal mrzutou zprávu.“

„A že depeše přišla o tom z Tomsku.“ „To už také víte?“

„Bude to asi zábavné tažení.“

„Myslím, že brzy sejdeme se zase na jiné půdě — není-li pravda?“

„Tedy velkokníže v Irkutsku jest v nebezpečí?“

Další hovor přerušen byl příchodem generala Kysova; oba zpravodajové umkli a pozorovali každé hnutí carovo.

„Z Tomsku není opravdu dále spojení,“ hlásil generál.

„Ihned kurýra!“ velel car a opustiv společnost, ubírající se z tanečního sálu právě do jídelny, jež zářila nemenší nádherou, odešel do vedlejšího pokoje, kde otevřeným oknem díval se do teplé červencové noci; chtěl býti sám se svými myšlénkami.

Nesmírné říši jeho v Asii hrozilo nebezpečí; všechny kmeny tatarské vrazily do Sibíře od jihu z Turkestanu; již byl Semipalatinsk (na řece Irtyši) v jejich moci, a pálice, vraždíce a loupíce táhli Tataři dále. Potáhnou-li k západu či do východní Sibíře k Irkutsku, to bylo zatím neznámo. Tušilo se, že Ivan Ogarev, bývalý plukovník carský, pro politické přečiny na Sibiř poslaný a před krátkým časem amnestovaný, opět vrátil se do Sibíře a že jeho pobízením stal se vpád Tatarský. Přišlat i zpráva, že bratr carův, velitel v Irkutsku, jest v nebezpečí; neboť Ogarev pod nepravým jménem hodlá prý se vlouditi do Irkutsku a město to i velkoknížete vydati v moc surových nepřátel.

Nezdaří-li se varovati v čas velkoknížete v Irkutsku, bude ztracen. Však když telegrafní spojení nepřitelem je přerušeno,

může jen kurýr nahraditi telegram, ale musí to býti muž bystré hlavy a zlatého srdce, má-li úloze té dostáti.

Dvěře císařského pokoje se otevřely, a vstoupil opět generál.

„Našel-li jsi již muže schopného

„Čeká již.“

„Jeho jméno?“

„Michal Strogov; pochází ze Sibíře, a zná tedy dobře cesty i všechny poměry; matka jeho posud žije v Omsku. Jest to muž třicetiletý, zdraví železného, hlavy bystré a věrnosti neoblomné. Ručím za něj.“

„Přiveď jej!“

General odešel, a car posadiv se napsal stručný list. Mezitím vstoupil Strogov. Car zapečetiv list přistoupil k němu.

„Zde jest list, ježž odevzdáš sám osobně do ruky velkoknížete v Irkutsku.“

„Odevzdám.“

„Však bude se ti bráti územím, jež jest v moci povstalcův.“

„Proklestím si cestu.“

„Nejvíce na pozoru míti se musíš před zrádcem Ivanem Ogarevem.“

„Vyhnu se mu.“

„Až pojeděš skrze Omsk, nesmíš ani matku svou navštívit.“

Strogov se zarazil; vždyť neviděl již tři leta dobré matičky své, kterou nade vše miloval, neznaje posud jiné lásky; však i na ten rozkaz odpověděl: „Nespatřím jí.“

„Přisáhej, že nic na světě tě nepohne, abys prozradil, kdo jsi a kam jdeš.“

„Přisahám.“

„Přijmi tedy list, na němž závisí život bratra mého a blaho říše! Bůh buď s tebou!“ Strogov pokloniv se vyšel z paláce.

Jediný pohled na mapu poučí nás, jak ohromná to byla cesta, již měl vykonati; jestiž vzdálen Irkutsk od Moskvy na 5200 verst

čili 5523 kilometrů. Srovnejme to s největší šířkou naší vlasti, jež obnáší od západu k východu 341 kilometrů; jak ohromná to prostora!

K tomu nesměl jeti pod pravým jménem carského kurýra, jemuž by všude úřady poskytly pomoci a podpory; musil vystříhati se vyzvědačův a zrádcův. Byl tedy odkázán sám na sebe a pouze značná summa peněz, již obdržel od generála Kysova, pomáhati mu měla k vykonání té nesnadné úlohy. Průvodní list jeho zněl na jméno Mikuláše Korpanova, kupce v Irkutsku.

A tak dne 16. července odebral se Strogov v obleku obyčejného kupce ruského na nádraží v Moskvě; neměl uniformy ani po boku zbraně. Pouze revolver a dýku k své obraně skryty měl pod vrchním šatem.

Vsedl do vlaku jedoucího do Nižního Novgorodu; v témž vlaku, však každý v jiném voze seděli též oba známí nám již zpravodajové novinářští, ubírající se za svým povoláním na bojiště.

Na stanici Vladimíru do vozu, kde seděl Strogov, přisedla dívka; sličný obličej její prozrazoval předešlé utrpení i jakousi sílu a pevnost povahy, kteráž nesrovnávala se s patrným mládím jejím; bylot jí sotva 17 let. To vše poutalo pozornost kurýrovu; však ještě více vzrostl zájem jeho pro dívku, beze všeho průvodce cestující, když v Nižním Novgorodě při prohlížení průvodních listin k svému úžasu se dověděl, že dívka ta cestuje také až do Irkutsku. Však než v tlačenici a směsici tolika lidí přerůzných národností, kteří se tam sjeli na trh, se mohl rozhlédnouti, dívka zmizela mu s očí.

„Jak ta ubohá vykoná takovou cestu?“ pomyslil si, „a proč ji podniká?“

Dále tehdy dráha nevedla; šel tedy k přístavu, kde dověděl se, že nejbližší parník po Volze pojedje až druhého dne v poledne.

Musil si tedy vyhledati noclehu; po dlouhém hledání v přeplněných hostincích našel konečně malý pokojík v hostinci,

kde se navečeřel. Pak do večera procházel se po městě, ale na myslí stále tanul mu obraz opuštěné dívky; stále o ní přemýšlel, proč a za kým vydává se na takovou cestu.

Jsa konečně chůzí unaven usedl si na nábreží na trámy u jakési dřevěné boudy; po chvíli pozornost jeho připoutal hovor v cikánském nářečí.

„Kdo to venku?“ tázal se ženský hlas.

„Snad vyzvědač nějaký, Sangarro.“

„Zažeň ho!“

„I nechme jej; vždyť již zítra odtáhneme k východu.“

Strogov rozuměl tomu jazyku a vzdálil se, když okénkem ještě podíval se na mluvící; byla tam cikánka asi třicetiletá a cikán o něco starší.

liáno dav si potvrditi list průvodní ubíral se k přístavišti; nevíšal si ohromné směsice lidí, mezi nimiž viděti bylo mimo Busy i Turkmény, Řeky, Kirgisy, Tatary, Indy i Číňany, neměl chuti pozorovali přerozmanité zboží tam nahromaděné — až najednou jakýsi šumot a nepokoj nastal po celém tržišti. Policejní strážníci rozhlašovali právě vydané nařízení guvernérovo: „Žádný ruský poddaný nesmí opustiti zemi a všichni cizinci původu asijského ve 24 hodinách necht se vzdálí ze země.“

Rozkaz ten dán byl za tím účelem, aby zrádce Ogarev, nepřestoupil-li ještě hranice, nemohl ujíti a aby Asiaté nemohli tam slíditi a donášeti zprávy Tatarům. ,

Nastal hrozný povyk a šum; vzpíratí se rozkazu nebylo radno nikomu, brzy nastalo skládání a nakládání, pravé stěhování národův.

Strogov nemyslíl na sebe; list jeho posud na evropské puďě byl mu bezpečným průvodcem, ale co si počne ubohá dívka? „Musím ji naléztí, abych jí pomohl. A sám budu méně v podezření se svým poselstvím, když ona se mnou půjde, než abych cestoval sám.“

Měl ještě dvě hodiny času před odjezdem parníku; sběhal

celé město, ale dívky nespátřil. Teprve na nádvoří policejního úřadu v pestrém davu lidí, kteří žádali za pas, spatřil ji smutně sedící. Bylať již v kanceláři, ale odepřeno jí dovolení dále cestovati. Tu Strogov vešel do kanceláře. Po chvíli vrátil se a podávaje dívce ruku řekl:

„Sestro!“

Dívka porozuměla vlídnému muži a zarděla se.

„Buď klidná, sestro; máme dovolení pokračovati na cestě své do Irkutska. Půjdeš-li se mnou?“

„Půjdu, bratře.“

BOUŘE NA URALU.

O poledni na přístavišti u Volhy sešlo se množství lidí; mnoho bylo těch, kteří jeti hodlali po parníku, ale ještě více těch, kteří nedostali dovolení. Veliký počet strážníkův a kozáků bděl nad pořádkem.

Strogov měl nyní v průvodním listu svém napsáno, že cestuje se sestrou, a tak oba dostali se na parník. • Od prvních oněch slov spolu nepromluvili; jen vděčné pohledy dívky nahrazovaly slova. Strogov jel po Volze do Kázaně a pak proti přítoku jejím Kamě až do Permu před Uralem.

Parník byl přeplněn; byli tam Armenové, Židi, Číňané, Indové, Tataři i Rusové; nejrůznější jazyky bylo tam slyšeti a podivné viděti kroje. Nebylo skoro místečka prázdného, a dívka bála se promluvit před tolika cizími tvářemi. Až po dvou hodinách ptala se šeptem: „Jedeš do Irkutska, bratře?“

„Ano, pojedeme spolu, a kam já se dostanu, přijdeš i ty. Mikuláš Korpanov tě neopustí.“

„Nadia ti děkuje, bratře.“

V tom pozornost jejich obrácena na hlasitý hovor dvou mužů, kteří patrně nebyli ani Rusy ani Asiaty.

„Aj, pane kollégo! Vy tedy jedete za mnou?“

„Ne,“ odpověděl Jolivet, „já jedu před vámi.“

„To snad ne? Nejvýše, že jedeme spolu.“ „Vy jedete nejspíše do Permu?“

„Možno.“

„A pak přes Ural?“

„Také možno.“

„Budeme tedy několik dní společníky?“

„Podobá se; telegrafoval jste již do Paříže o tom?“

Strogov pochopil, jací asi jsou to lidé a umínil si, že bude se mít na pozoru před nimi; tušit, že bystrý zrak takovýchto novinářů proniká mnohé tajemství.

Odpoledne uplynulo v jednotvárné jízdě; večer Nadia ulehla v kabině Strogově, kdežto kurýr nepokojně procházel se po palubě a pak usedl ve stínu můstku kormidelníkova. Okolo něho v malebné směsici odpočívali chudší cestující, až Strogov zaslechl tichý šepot dvou hlasů; poznal, že jsou to titíž cikáni, jejichž hovor slyšel včera v Nižním Novgorodě.

„Povídají, Sangarro, že jakýsi kurýr byl poslán do Irkutska.“

„Ten tam sotva dorazí, anebo přijde pozdě.“

Slova ta způsobila v mysli jeho veliký nepokoj. Jak ti mohli o něm již věděti? A co dále ho čeká?

Z rána dne 18. července stanuli u Kázaně ; Strogov viděl v davu vystupujících a přicházejících oba novináře, jak každý zvláště vše pozoruje a si zapisuje. Také cikány ony uviděl vystupující a s nimi několik tanečnic a zpěvaček téhož rodu a zdálo se mu, že cikánka,

již slyšel jmenovali Sangarrou, upřeně naň se dívá. Obrátil se a viděl, že i oba zpravodajové vracejí se na loď; bezpochyby poslali již z Kázaně zprávy svým novinám. Parník za hodinu plul dále po řece Kamě.

Po snídání, když osaměli na palubě, začala Nadia: „Bratře, musíš věděti, kdo jsem. Můj otec jest ve vyhnanství v Irkutsku; před měsícem zemřela mi matka v Rize a já jedu za otcem, abych s ním sdílela cizinu. Jmenuji se Nadia Fedorová.“

„I já jedu, jak víš; do Irkutsku a nebi budu děkovati, přivedu-li tě šťastně v náruč otcovu.“

„Děkuji ti, bratře.“

Ještě jí vyhradil, že má průvodní list pro celou Sibiř platící, aby neměla starostí.

„A sama jsi na takovou cestu se odvážila?“

„Byla to má povinnost.“

„A nevíš-li, že Tataři mají v moci západní Sibiř?“

„Teprve na cestě jsem to zaslechla.“

I vypravovala mu, že otec jest lékař a že na udání svého nepřítele byl zatčen a vypovězen do Irkutsku; matka jsouc churava, nemohla jeti s ním, a tak teprve po její smrti ubírala se dobrá dcera za otcem do Sibiře.

V Permu vystoupili a Strogov najal vozík s nízkou střechou, do něhož zapraženi byli tři koně. Kurýr slíbil vozkovi dobré zpropitné a tak po malé chvíli ujížděli blíže k horám; neměli, jak víme, zavazadel a jen něco zásob potravy koupil Strogov na delší cestu.

„Jak dlouho pojedeme horami?“ ptala se Nadia.

„Osmáctyřicet hodin — a dále pojedeme dnem i nocí; nepřijde-li nám nic do cesty, za týden budeme v Irkutsku.“

„Ty jsi zde znám, bratře?“

„Jsem ze Sibiře; mám v Omsku posud matku na živě.“

„A nezůstaneš u ní?“

„Ne; pojedu s tebou až do Irkutsku.“ —

Mimo krátké zastávky na poštovských stanicích, kde střídali se koně, jeli naši cestující stále. Strogov nešetřil peněz vozkům a když na jedné stanici dověděl se, že před nimi jede jiný vůz se dvěma cestujícími, vydal se na cestu do Jekaterinburgu ze stanice ještě pozdě večer, ač bylo patrné, že v noci přijde bouřka.

A vskutku než bylo jedenáct hodin, nastala divá vichřice; koně se vzpínali a kočí i Strogov musili vši silou držeti je, aby nešřítli se do propasti, nad níž úzká silnice vinula se k vrcholům. S napjetím všech svalů podařilo se jim koně zavést pod vyčnívající skálu, kde poněkud kryti byli od vichřice a lijáku, který s oblaků jen se chrlil. Blesky posud se křížovaly a hrom bil v krátkých přestávkách.

Ve chvíli okamžitého ticha zvolala Nadia z vozu: „Slyšíš-li, bratře, volání o pomoc?“

A vskutku bylo slyšeti úzkostlivé hlasy z nedaleka.

„To jsou cestující, kteří jsou v nebezpečí,“ pravila dívka.

„Těm nemůžeme pomoci,“ řekl vozka.

„A proč bychom nepomohli?“ zvolal Strogov. A napomenuv Nadii, aby tam zůstala, sám pustil se do tmavé noci. Posud se lilo a vichr děsně skučel v stromoví a skalách. Nedaleko našel Strogov oba novináře; brzy dověděl se, že vozík jejich na cestě se roztrhl a kdežto vozka s koňmi dále ujíždí, oni že zůstali seděti tu na zadní půlce dřevěného vozu. Představili se inu a Strogov nabídl jim jednoho koně od svého povozu.

Zatím ulevila bouřka a Strogov vedl oba zpravodaje k svému vozu. Na cestě dověděl se od nich, že Ogarev přestrojen jsa za cikána prý ubírá se k povstalcům. Strogovu přišel na mysl průvodce Sangarrin a litoval, že jeho obličej tak málo si všiml.

Již blížili se k místu, kde Strogov opustil Nadii, když zaslechli úzkostlivý výkřik; Strogov více letěl než běžel — u vozu spatřil velikého medvěda. Dva z koní zděšením se utrhlí a vozka běžel za nimi, aby je zpět přivedl. V nejvyšší čas objevil se Strogov a odváživ se až k samému huňáči, ranou do oka jej zastřelil, když medvěd vrhl se divě na třetího koně.

Nadia byla zachráněna; když přišli sem oba novináři, medvěd ležel již mrtev. Po chvíli vrátil se vozka, chytiv šťastně oba koně, a Strogov ponechav si jednoho, druhého koně půjčil Jolivetovi a Blountovi, když dojeli ke zbytku jejich vozíku. S pomocí vozkovou zapřáhli přece nějak koně a s prvním svítáním vydali se na další cestu. Na štěstí byli již na temeni Uralu a tak dostali se po šesti hodinách do Jekaterinburgu.

ZAPŘEL SVOU MATKU.

Ani Strogov ani noví jeho společníci nezdrželi se v prvním městě sibiřském; tito dva hodlali jeti zatím do Išima, kteréž město leží 630 verst za Jekaterinburgem, a tam teprve rozhodnouti se dle okolností, kam dále. Strogov pověděl jim, že pospíchá do Omska k matce, a aby nepadli do rukou Tatarů, že nikde na stanicích nezdrží se déle, než bude třeba k pře- přahnutí koní. I zpravodajové pospíchali do Išima a proto najavše si nový vůz, jeli za Strogovem; pouze na stanicích na chvíli se viděli a zase jeli tryskem dále.

Novináři vyptávali se všude na novinky, a Strogov měl z toho užitek, že slyšel vždy z jejich úst, co se povídalo o Tatarech.

Několik verst před Išimem předhonili zakrytý poštovský vůz; Strogov hádal, že vůz ten jinými cestami jel, poněvadž o něm na žádné stanici neslyšel. Slíbil tedy kočímu dvojnásobné zpropitné, aby rychleji jel; jednalo se mu o to, aby v Išimu byl dříve a dostal koně na další cestu. Vskutku nechali vůz s umdlenými koňmi daleko za sebou a v Išimu Strogov ihned objednal si nové koně. Mezitím co se zapřáhali, rozloučil se s Blountera a Jolivetem, kteří tu hodlali se zdržeti. Dověděli se, že Tataři již sem se blíží a všechno vojsko i úředové utekli již z Išima do Tobolska.

Již chtěl Strogov s Nadií sedati do vozu, když přijel onen vůz, a z něho vyskočil statný muž; byl oděn uniformou a hned poroučel si koně.

„Nemám,“ odpověděl poštmistr.

„A čí jsou koně zapřažené zde do tohoto vozu?“

„Tohoto pána,“ odpověděl tázaný okazuje na Strogova.

„Tedy se ihned přepřáhnou k mému vozu,“ poroučel si směle příchozí.

Tu předstoupil Strogov: „To jsou mé koně. Byl jsem tu dřívě.“

„Nevadí! Potřebuji jich.“

„A já neméně. Koně zůstanou u mého vozu.“

Tu příchozí tasil svou šavli; Nadia přiskočila a postavila se před Strogova. Ale rozzuřený důstojník odstrčil ji a zahřměl na Strogova: „Braš se!“

„Nebudu se bít.“

„Nebudeš, babo?“ a Strogova udeřil svým bičíkem.

Strogov zesinal; rameno jeho se pohnulo, jakoby chtěl vrhnouti se na smělce toho a zardousiti jej — ale opět svěsil hlavu — a zašeptal: „Nebudu se ani teď bít.“

Jolivet a Blount s podivením pohlíželi na svého spolucestovatele, o jehož síle a smělosti z Uralu měli jiný pojem. Strogov stál tu skleslý na duchu i na těle.

Po několika okamžicích odjížděl důstojník s koni Strogovými.

Pouze Nadia pochopila, že průvodce její . koná jen vyšší povinnost — přistoupila k němu a podávajíc mu ruku zašeptala: „Milý bratře!“

Strogov jí neslyšel; v duši jeho byl posud boj, až otrásl se a pravil k sobě: „Pro vlast a Gosudara.“ A vzpamatovav se ptal se poštmistra: „Neznáš-li toho člověka?“

„Nikdy jsem ho neviděl; patrně to vysoký důstojník.“

Teprve druhého dne dostal Strogov nové koně a opustil Išim, kde tak byl potopen;

i novináři, jak bylo znáti, jím povrhovali, že nebránil se. Však směl-li se vydati v nebezpečí, že bude poraněn a že úlohy své nevykoná?

Opět jeli dále, jako předešlé dny; na cestě dovídal se Strogov, že chán tatarský Feofar rychle se blíží a že Rusové ustupují; lidé

utíkají prý před Tatary, opouštějí vesnice i města a že sotva do Omsku bude cesta volná.

S Nadií málo hovořil; od onoho výstupu na stanici Išimské jakoby se jí styděl. Ale duše její neodvrátila se od něho tušíc, že mnoho trpí. I počala sama s ním mluvit o jeho matce, jak se na ni v Omsku těší.

„Nepůjdu k matce,“ řekl úsečně Strogov.

„Nepůjdeš? Tedy mocnější a světější jest tvá povinnost jiná, než která tě poutá k matce?“

Strogov neodpověděl.

Dvacet verst před Omskem přijeli k rozvodněné řece Irtyši; vozík vjel na prám. Ale sotva byli v půl řece, spatřili na loďkách — Tatary. Byly to přední stráže jejich, jež blížily se k Omsku. „Padesát rublů dostanete,“ zvolal Stogov na převozníky, „dostaneme-li se na druhý břeh před Tatary.“

Ale loďky byly rychlejší; Tataři stříleli na prám.

„Vrhněme se do řeky!“ zvolal Strogov; ale v tom, jak nahýbal se k vodě, zasažen jest kulí do ramena. Sřítíl se do řeky — ještě okamžik bylo viděti jej na povrchu a již sklesl pod vodu. Převozníci pobiti a Nadia z prámu unesena od Tatarů na jednu z jejich lodí.

Prám opuštěný dále unášen byl proudem —

Posádka Omská měla jen asi 2000 mužův, kteří ohradili se v hořejší části města, kdežto dolní, větší díl města ponechán v šanc Tatarům.

A vůdcem jejich byl Ivan Ogarev; chtěl zmocniti se Omsku, aby nezanechal za sebou posádky ruské a mohl dále táhnouti k Tomsku, kam soustřeďovala se všechna síla Tatarův. Již zmocnili se Tomsku a čekali jen na nové posily a příchod Ogarevův, aby táhli dále na Irkutsk, kteréž město i velkoknížete měl jim zraditi Ogarev, jenž chtěl pod cizím jménem tam vejiti. —

Strogov byl sice raněn, ale ne smrtelně; chlad vody blahodárně účinkoval na jeho ránu a muž ten, výtečný jsa plavec,

pod vodou nějakou dobu plaval, než se odvážil vyplouti na hladinu. Dostal se šťastně na břeh, kde vysílením klesl do mdlob.

Když procitl, uviděl nad sebou vlídnou tvář — ruskou; byl to stařeček, jenž s břehu pozoroval celý výjev a Strogova odnesl do své chatrče. Jak dlouho nemocen tam již ležel, Strogov nevěděl a jen jako v mlhách vše si připomínal. Pouze pravicí sáhl po svém spodním šatě, kde měl ukryto carovo psaní. Bylo tam dosud, a Strogov si oddechl.

„A kde jest sestra?“

„Nezabili jí, viděl jsem, jak na loď svou ji odnesli. Nebude samojediná, již vlekou do Tomsku.“

„Jak dlouho jsem tu již?“

„Tři dni; rána se dobře hojí a brzy budeš moci dále jeti.“

„Tři dny ztraceny,“ vzdychl si Strogov.

„Můžeš-li mi prodati koně?“

„Což bys chtěl odejeti?“

„Hned.“

„Nemám ničeho, ale dovedu tě do Omsku; tam jest ještě mnoho Rusův.“

Kurýr s namáháním povstal, a když vyšel na vzduch, závrať ho přemáhala. Však pevná jeho vůle přemohla všechnu slabost. „Bůh chraniž matičku a Nadii; nemám nyní práva na ně mysliti.“

V Omsku našli zástupy Tatarů v dolním městě, kdežto části obsazené Rusy nemohli se posud zmocniti. Šli úzkými ulicemi hledající, kde by koupili koně a vůz. Náhle Strogov uskočil stranou a skrýl se za stavením.

„Co je ti?“ ptal se mužik.

„Tiše!“ a prst vloživ na ústa choulil se v svém zákoutí. Mimo ně jela četa ozbrojenců, v jichž čele Strogov z daleka poznal svého nepřítel ze stanice Išimské.

Když přešli, ptal se Strogov svého průvodce: „Kdo byl onen důstojník?“

„Ivan Ogarev, zrádce.“

Strogov se otrásl; cikán z Nižního Novgorodu, jenž měl Sangarru a její družinu za své vyzvědače, a důstojník z Išimu byl Ogarev, nyní pán v dobyté části města Omsku.

Nyní teprve poznal Strogov, jak velice musí se miti na pozoru, aby nebyl poznán. Postranními uličkami dostali se konečně k známému sedláku, u něhož koupil si koně; vozu nedostal a také ho nepotřeboval. Vždyť ztrativ Nadii byl sám.

Do města již si netroufal; zůstal v domě tom — byl to hostinec — aby v noci odejel. V dome i na nádvoří bylo mnoho lidí; vyptával se druh druhá. Kurýr naslouchal, v tom před ním stanula — jeho matka Marfa.

„Můj synáčku!“ zvolala a chtěla jej obejmouti.

Strogov se zalekl; mezi tolika lidmi mohl býti zrádce, vyzvědač; vědělo se, že Maria má syna v carské službě. Kdyby o něm se dověděli, poslání jeho bylo zmařeno. Nepromluvil.

„Michale!“

„Kdo jste, paní?“

„Kdo jsem? Ty se ptáš? Což neznáš vlastní matky?“

„Mýlíte se, snad podoba jen —“

„Ty nejsi můj syn?“

Strogov sotva se zdržel, aby neobjal drahou matičku. Ale vědomí povinnosti bylo mocnější.

Zapřel a vycházeje slyšel za sebou ještě nářek: „Můj synu!“

Marfa klesla na lavici a v té chvíli pochopila, proč asi syn ji zapřel. A vidouc na sebe tolik očí upřených řekla: „Jsem to blázinek! Vždyť to nebyl můj syn. Jak jsem se mohla tak zmýliti? Však už mi zrak neslouží.“

Po malé chvíli dostavil se tam důstojník: „Jste vy Marfa Strogovová?“

„Jsem.“

„Tedy půjdete se mnou!“

A dovedli ji do ležení, kdo ji Ogarev vyslychal: „Máš-li syna?“

„Mám.“

„A jest kurýrem?“

„Jest.“

„A kde je nyní?“

„V Moskvě.“

„A kdo jest ten, jež jsi nazývala před chvílí svým synem?“

„Nevím; už jsem se několikrát zmylila — v každém vidím svého syna.“

„Dám tě mučiti, nepřiznáš-li se.“

„Nemohu jinak mluvíti. Což bych zapřela syna, kdyby on to byl?“

Však bystrý Ogarev poznal, že jako Strogov zapřel svou matku, i ona nyní vědomě tvrdí nepravdu; Mikuláš Korpanov jistě jest její syn — carův kurýr. A hned poručil jej stíhati a Marfu dovésti do Tomsku.

„Však tě přinutím pravdu vyznati,“ myslil si odcházeje, mezitím co suroví nepřátelé odvlékli Marfu.

V ZAJETÍ TATARSKÉM.

V největším kvapu Strogov pospíchal z Omsku ; měl teprv polovici cesty do Irkutsku za sebou a věděl, že horší a nebezpečnější cesta mu nastává. Jestliže, jak se dalo mysli, znalo se, že Mariin syn tudy jede, zajisté Ogarev vši silou se vynasnaží, aby carova kurýra dohonil a list mu vzal. Proto zdvojnásobil své úsilí, aby se dostal do předu.

Však musil koně svého šetřiti; neboť všechny stanice nalezl opuštěny, vše uteklo před Tatary a města i dědiny byly již vydrancovány. Sotva že dostal něco potravy. Rád byl by jel dnem i nocí, však musil odpočívati, sice byl by mu kůň padl.

Po několika dnech přišel do vypálené vesnice; nikde nebylo ani živé duše, až na druhém konci nalezl starce, od něhož se dověděl, že tudy táhlo veliké vojsko tatarské a že Tomsk jest v jejich moci. Nezbývalo mu než opustiti přímou cestu a jeti přes Kolyvan velikou oklikou; tam doufal, že nepřítel ještě nepronikl.

Byl večer, když jel rozsáhlou stepí; zrakem nemohl již se chrániti, proto tím pozorněji naslouchal, kdykoli koni dopřál odpočinku. V tom bylo slyšeli dusot. „Toť četa jezdcův!“ Na štěstí spatřil stranou neveliký háj modřínový; tam tedy zajel, aby se skryl. A vskutku za chvíli přijela tlupa asi padesáti jezdců; měli s sebou pochodně a utábořili se na okraji háje. Jezdci sestoupili a večereli; Strogov skrytý ve stínu stromův spatřil dva náčelníky spolu hovořící; slyšel i jejich hlasy a hned první slova ho poděšila.

„Onen kurýr nemůže býti před námi; vždyť jsme vyjeli půl hodiny za ním.“

„Aneb se skryl ve městě?“

„Prý jest ze zdejší krajiny, ví tedy, kudy se vyhnouti Tomsku.“

„Ogarevu mnoho na tom záleží, aby byl ten člověk chycen.“

„Je-li podoben své matce, jest rádný chlapík. Viděl-li jsi, jak zapírala tvrdošijně?“ —

Poodešli a Strogov již dalšího hovoru neslyšel. Však jaka zmocnila se ho bolest! Matka jeho tedy chycena — vědí o něm a stíhají ho. Musil je předstihnouti. Však kudy? Připlazil se k svému koni, ježž byl zanechal dále v lesíku, pohladil jej a kůň, jakoby mu rozuměl, voluč dal se vésti houštinou. Však sotva dostal se z lesa, přece zaslechli Tataři dupot jeho; neboť náhle posud ležící Tataři vyskočili a v Čele majíce ony dva důstojníky hnali se za Strogovem. Vyšla rána a prostřelila mu plášť. Však kurýr cválal dále tmou a za ním všichni jezdcí.

Již svítalo a Strogov ohlédnuv se viděl za sebou blízko jednoho z důstojníků; neváhaje střelil po něm. Ale ostatní neohlížejíce se po padlém dále za ním hnali se v šíleném cvalu.

Půl hodiny trval tento vztekly hon — kurýr pozoroval, jak vzdálenost mezi ním a nepřáteli se stále menší, kůň jeho umdlával. Ale šťastně dorazil k řece; jedním skokem dobrý jeho kůň octl se v hluboké řece. Již byli uprostřed řeky, když pod ním zastřelen byl kůň. Ale Strogov šťastně dostal se plavaje na druhý břeh, kde zmizel v houštinách.

Tataři neodvážili se za ním do širokého proudu.

Byl zachráněn sice na chvíli — ale za to ztratil koně; daleko ještě byl cíl jeho, a krajinou projížděly již čtyř tatarské. Však kynulo mu z daleka již město Kolyvan, kde myslil, že není posud nepřítel.

Byly tři hodiny z rána, když zaslechl střelbu. Tedy již i zde jsou Tataři! Střelba se blížila a po chvíli viděl již tatarské houfce. Ohlížel se po úkrytu, až spatřil neveliký, osamělý domek a podle telegrafních drátů poznal, že to stanice.

Vrazil tam a našel úředníka telegrafního, jenž s podivuhodnou chladností vytrval na svém místě, nestaraje se o to, co se děje nedaleko.

„Co víte nového?“ ptal se ho Strogov.

„Já nic.“

„Vždyť je bitva na blízku; kdo vítězí? Naši či Tataři?“

„Nevím.“

„A spojení není přerušeno?“

„Jen ke Krásnojarsku; na druhou stranu je posud volno. Chcete snad telegrafovati? Slovo stojí deset kopejek.“

V tom vrazili do domku staří známí — novináři Blount a Jolivet; kdežto Strogov tři dni zdržel se nemocí, oni předstihli ho a byli již na bojišti.

Nevšimli si ho a Blount již telegrafoval svému časopisu do Londýna, kdežto netrpělivý Francouz obcházel hubuje.

„Z Kolyvanu, v gubernii Omsku v Sibíři, 6. srpna. Bitva mezi Rusy a Tatary. Rusové s velikými ztrátami ustupují, Tataři vnikli do Kolyvanu.“ Tak telegrafoval Angličan.

„Což ještě nejste hotov?“ hlásil se Jolivet.

Ale Angličan nechtěl jej pustiti, aby anglické noviny měly dříve jistější zprávy, a proto nemaje zatím co jiného, telegrafoval dále: „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.“

Jolivet zuřil; viděl, že soupeř jeho nemíní jej pustiti. Ale byli brzy rozhodnuti; granát

udeřil do stavení — dráty byly přetrhány. S obyčejným svým klidem vstal úředník řka: „Spojení je přerušeno. Poroučím se.“

Než ostatní tři muži mohli se na něčem rozbodnouti, Tataři vnikli do domu. Blount byl raněn a zajat i s Jolivetem. Strogov chtěl vyskočiti oknem — ale bylo již pozdě.

Carův kurýr octl se v moci nepřátel.

S ostatními zajatými vlekli Strogova dále k východu, kde u Diachinsku na širé rovině rozložen byl tábor tatarský, v němž velel chán Feofar. Slabé vojsko ruské, jež bylo posádkou mezi Omskem a Tomskem, bylo buď zničeno neb zajato a jen části podařilo se utéci.

V táboře bylo na 150.000 vojáků, pěších i jezdcův, samých to

děblů v podobě lidské ; všichni ubytováni byli buď pod stromy neb ve stanech, ale nad všechny vynikal stan chánův z hedvábí a se zlatým třepením. I při polním tažení orientalská nádhera panovala na jeho dvoře.

Zajatci uzavřeni byli v ohradě; Strogov klidně šel s ostatními těše se, že posud nebyl prozrazen, a že přece i takto, poněvadž táhnou k východu, dostane se blíže k městu, kam vedla jej jeho povinnost. Doufal, že až přivedeni budou do Tomsku, že se mu podaří utéci. Jediné, čeho se bál, bylo, aby nebyl v táboře Ogarev; neboť pak buď poznán by byl, aneb by již houfy neváhaly a táhly na Irkusk dříve, než by mohl utéci. A k tomu trápila jej nejistota, co se stalo s matkou a Nadií.

Strogov tedy posud nechtěl utéci; vždyť by samojediný padl jistě do rukou jiných oddílů. Ale nad to zajatci byli přísně stráženi. Potravu dostávalo se jim jen velice málo; jednou denně rozdělovali jim kusy uzeného masa kozího a sýr. To vše netrápilo Strogova tak, jako že tábor se nehýbe ku předu. Zajisté že chán čeká příchodu Ogarevova.

A vskutku dne 12. srpna přitáhl zrádce se svým oddílem, nedobýv posud opevněné části města Omsku. Zanechal tam jen posádku, a sám táhl za chánem, aby dříve dočkal se dne pomsty. I s ním přišel houf zajatých a mimo to veliká směsice různých dobrodruhů, kteří táhnouce s vojskem na účet jeho plenili a se živili.

Také cikánka Sangarra se svou družinou následovala Ogareva, jemuž prokazovala výtečné služby vyzvědačské ; byla mu oddána věrností psí a od zatknutí staré Marfy byla její strážitelkou; vědělat, jak velice na tom záleží, vypátrati carova kurýra.

Když Ogarev dohonil chána, umluveno, že ihned vytrhnou dále k Tomsku. Blount a Jolivet užili té příležitosti a prodrali se k Ogarevu. Vskutku dosáhli od něho svého propuštění, když se vykážali svými listinami.

Byli již na sebe laskavější od té doby, co Jolivet raněného Angličana pečlivě ošetřoval. Rozhodli se, že potáhnou s vojskem tatarským do té doby, až se jim udá příležitost přejiti zase do tábora ruského, aby dále pokračovali ve své zpravodajské službě.

Téhož dne hnul se tábor a s ním i zajatci vedeni k Tomsku. Bylo jich tolik, že Strogov neviděl mezi nimi svou matku, stále klidnou a mlčelivou, jakoby bála se promluvíti i jedině slůvko. A této ubohé stařence po boku kráčela mladá dívka, jež pužena jsouc nevysvětlitelným pudem, přiblížila se k ní a jí ulevovala ve strastech a nedostatku. Nadia netušila, že tato stařenka jest matkou onoho muže, jenž stal se jí ochráncem a bratrem, a na něhož vzpomínala denně a stále ve svých modlitbách jako na mrtvého.

Podporovala stařenku na cestě, sdílela s ní svou potravu, donášela jí vody — beze slova přijímala služby ty Marfa a jen jednou jí za to žehnala: „Bůh ti odplat, dítě, co pro mne činíš.“

Více spolu nemluvily, nepoznaly svých tajemství. Teprve kolikátý den vypravovala Nadia Marfě, jak se jí ujal na cestě irkutský kupec Korpanov.

„Korpanov?“ podivila se Marfa. „Bylo to jeho pravé jméno?“

„Proč by mne byl klamal?“

„Á pravíš, že byl tak dobrý, šlechetný? Takovým byl by i můj syn.“

„A v Išimu že snesl takové pokoření? To nebyl tedy můj syn.“

„Neodsuzuj ho, matičko! Divila jsem se tehdy právě jeho síle sebezapření, ač jsem toho nechápala.“

„A jak vyhlížel? Byl veliký, krásný?“

„Byl.“

„A nemluvil o své matce?“

„Mluvil, že je v Omsku, ale že k ní nepůjde —“

„Ze ne? — O již mám jistotu! Nadio, to byl můj syn — a měl veliké tajemství! Bohu díky, že jsem jej zapřela i já; budu silná i budoucně, pro něho. Synáčku můj, já tě nezradím,“ šeptala

sama k sobě. Ba tak se zapřela, že nevyzradila ani Nadii, že viděla syna svého živého v Omsku, a že tedy nezahynul v řece, jak Nadia myslila. Řekla jí pouze: „Nevzdávej se nadějí, dítě! Spatříš svého otce a snad i ten, jenž nazval tě sestrou, nezahynul. Vždyť vidíš, že i já nevěřím posud, že by byl mrtev.“

Nevěděly, že Strogov jde s nimi v zástupu zajatcův.

OSLEPEN.

Hrozné bylo utrpení zajatců na dlouhé cestě do Tomsku; největší muka snášeli od žízně a sta mrtvol zanechaných na silnici znamenalo cestu, kudy byli nešťastníci vedeni.

Teprve 15. srpna, již nedaleko od Tomsku utábořili se na noc na břehu řeky. Všichni spěchali k vodě, již se jim tak dlouho nedostávalo. Také Nadia s Marfou pookřály — a již odcházely od břehu, když Nadia náhle vymkla.

Několik kroků od nich stál Michal Strogov.

I on uviděl ji a matku, ale nepromluvil a odcházel.

„Zůstaň tu, dítě!“ zadržela Marfa Nadii, když chtěla za ním spěchat.

„On je tu! On!“

„Vím to, ale — nesmíme ho znáti,“ napomínala ji stařenka.

I Strogov zakusil opět plnou sílu bouře ve svém nitru, táhlo jej to mocně, aby objal matku — ale nesměl. Báł se vyzrazení.

Ubohý nevěděl, že i onen kratičký vyjev neušel bystrému zraku neúnavné slídičky Sungarry. Jeho sice nepoznala, poněvadž rychle se odvrátil a zmizel mezi ostatními, ale to zpozorovala, že Marfa mezi nimi syna spatřila — syna, jenž jest carovým kurýrem.

Pospíchala, aby novinu tu oznámila Ogarevu.

„Syn Marfín jest v táboře,“ zvěstovala mu, jak byla předpuštěna.

„Mezi zajatými?“

„Ano.“

„Tedy se dovíme —“

„Vždyť ho neznáš!“

„Ale ty!“

„Ani já; zmizel mi mezi ostatními, ale z pohnutí matčina jsem to poznala.“

„Proklatě, aby mi ušel! Kdyby jemu se povedlo varovati velkoknížete v Irkutsku, zmařen byl by můj plán. Mezi tolika sty muži jak ho naléztí?“

„Což není tu matka? Tu přinutíš, aby ti ho ukázala.“

Odložil to na zítřek; Sangarra zase přiloudila se k Marfé a pozorovala ji, ale z hovoru jejího s Nadii nezaslechla ničeho.

Druhého dne Ogarev provázen jsa důstojníky postavil se uprostřed tábora; vojsko obklíčilo zajatce a Sangarra přivedla Marfu k veliteli.

„Pro synáčka mého dej mi, Bože, sílu,“ zašeptala si ubohá, než byla vyslýchána.

„Tvůj syp byl v Omsku?“

„Nevím.“

„A zde mezi zajatými jsi ho neviděla?“

„Ne.“

„A já dím, že jest zde, a že mi ho ukážeš!“

A již vedli zajatce, muže po muži, mimo Marfu, z níž Ogarev ani oka nespustil. Ale přešel již i Strogov a ostatní, ale Maria ani brvou nehnula.

„Knutu sem!“ zvolal Ogarev rozlícen jsa zlosti.

A již strhli šat se zad ubohé stařenky, již postavil se Tatar, aby knutu spustil nelítostně na nešťastnou — v tom silná pěst jej odstrčila a vytrhla mu knutu.

Byl to Strogov. Své pohanění vytrpěl — ale viděti matku svou bičovánu, toho syn nesnesl. Odstrčiv vojáka stál u matky.

„Aj, můj známý z Išima?“ usmál se Ogarev.

„Ano, Michal Strogov“ a knutou udeřil Ogareva do obličeje. Vojáci vrhli se naň, aby ho rozsápali, ale Ogarev velel mocným hlasem: „Nechte jej! Napřed ho prohledejte!“

A vskutku našli u něho dopis carův, jež Ogarev četl

pomalů a pozorně, aby si jej v paměť vštipil. Pak kázal Strogova pevně spoutati a s ostatními dověsti do Tomsku.

„Jaký to člověk!“ zvolal Jolivet, jenž se svým druhem pozoroval výjev ten. „Nyní teprve mu rozumím, proč v Išimu vše snesl.“

„Škoda toho muže, nyní je ztracen!“ odvětil Blount; a pak odjeli na svých koních, jež si od Tatarů koupili, do Tomsku, aby tam se poohlédli a pak přešli k Rusům. V Tomsku byli ještě svědky veliké nádhery, již rozvinul chan vítaje spojence svého Ogareva.

Chan poručil všechny zajatce přivésti a každý musil před ním pokloniti se až k zemi; Strogova však a jeho matku tam kázal zadržeti, když mu Ogarev ohlásil, že to ruský vyzvědač.

„Budiz oslepen!“ rozhodl krátce chan.

Ruce maje spoutané Strogov stal před trůnem chanovým.

„Ohlédni se ještě jednou kolem dokola,“ velel mu Feofar. A již přinesen byl kotel, na němž v rozžhaveném uhlí položena byla tatarská šavle aby rozpálena byla do běla. — Marfa vidouc přípravy ty k oslepení, bolestí přemožena jsouc zvolala : „Synáčku můj —“ Strogov ucítil v očích proud slz. Neplakal nad sebou, ale nad matkou.

A již rozžhavená šavle dotkla se jeho očí

Marfa vykřikla a omdlela. Syn poklesl k ní a líbaje její hlavu něco jí pošeptal. —

Chan se svým domovem odešel a Ogarev přistoupil k Strogovi posmívaje se mu: „Jdi si teď do Irkutsku! Teď já jsem kurýrem carovým.“ I list carův na posměch dal mu před oči.

Nikdo si ho dále nevšímal. Ale Nadia přistoupila k oslepenému a dýkou rozřezavši pouta jeho rukou vzala ho za pravici řkouc: „Pojď, bratře, oči mé povedou tebe do Irkutsku.“

Za půl hodiny vyšli spolu z Tomsku. Celou noc vedla jej za ruku a Strogov beze slova dal se vésti. Teprve druhého dne, když dorazili do městečka jakéhosi, odpočinuli si. Tam pohlédla

Nadia na svého druha a užřela jeho víčka i brvy na polo spálené a naběhlé, že oka nebylo viděti.

Nadia vyprosilá tam pro něho i pro sehe něco potrawy a opět dále šli nekonečnou cestou.

Již byla zemřlena Nadia a Strogov cítil, jak průvodkyně jeho se chvěje. Ale přemáhala se a když Strogov ji nutil, aby zanechala jej osudu, řekla klidně: „Sestra neopustí bratra.“

Za městečkem dohonil je vozík, na němž seděl mladý Rus.

„Kam pak jdete?“ ptal se jich, když se u nich zastavil.

„Do Irkutsku.“

„Tak daleko? Vzdyt tam nedojdete.“

„Vezmi aspoň mou sestru; já půjdu pěšky,“ prosil Strogov.

„Nikoliv! — On jest slepý! Tataři mu vypálili oči ohnivou šavlí.“

„O ty ubožáku! Pojďte ke mně na vůz; nějak se všichni vejdem. Dovezu vás do Krásnojarsku.“

Dobrý člověk ten měl i dosti zásob s sebou, o něž dělil se se Strogovem a Nadií, jejíž síly zase občerstvily se jízdou.

Po osmi dnech blížili se ke Krásnojarsku, kde Strogov doufal naléztí povoz na další cestu. Bylo štěstím, že v Tomsku zdrželi se Tataři delší dobu, poněvadž se tam srazili s oddílem ruským, jenž na rychlo proti nim spěchal od Jenisejska.

Strogov poznal, že jest před vojskem tatarským a těšil se, že dostihne přece Irkutsku před Ogarevem. Ale jak se zhrozili, když město našli opuštěno; nebylo tam ani živé duše a kroky jejich děsně ozývaly se prázdnyými ulicemi. Vše uteklo a vzalo s sebou, co bylo cenného.

Přes noc odpočinuli si v prvním domě, kam vstoupili, a druhý den dali se na další cestu. Průvodce jejich vezl je dále; byl to Mikuláš Pigasov, onen telegrafní úředník, v jehož úřadovně Strogov byl zatčen. I on na konec rozhodl se, že nezůstane v lidu prázdném městě.

Přijeli k řece Jenisei, jež jest ohromně široká. Ale nenalezli ani prámu ani nejmenší kocábky. Jak dostanou se přes řeku?

Prohledali celý břeh, prochodili všechna stavení u vody, nikde nebylo lodičky. Za to našli v jednom domě mnoho vaků, naplněných kumysem (nápojem připraveným z mléka kobyl). „Přece něco,“ řekl Strogov; „vyprázdněte je a pomocí jich dostaneme se přes řeku.“

Mikuláš hned úmysl jeho pochopil; přivázali prázdně vaky nafouklé a zavázaně k vozu i koni s obou stran — a po chvíli neobyčejný ten prám vzal je po řece. Ovšem proud zanesl je hodný kus cesty od přímého směru, však to jim nevadilo; kůň lehčeji plaval a i vůz, nad vodou udržovaný prázdnými měchy nepotápěl se. I Mikulášův pes s nimi šťastně přeplaval.

Jak dostoupili druhého břehu, Strogovu se odlehčilo; řeka byla velikou překážkou na dalším pochodu Tatarům. Ovšem našli všechny osady i tam liduprázdné; neboť na rozkaz vládní všichni obyvatelé ustupovali k Irkutsku a zničili vše, co nemohli s sebou vzít, aby Tataři nenalezli na tažení svém potravy. Štěstí bylo, že vůz Mikulášův, jak víme, obsahoval hojně zásob na mnoho dní.

Když vyjížděli z Birusinska, odkud měli ještě asi 10 dní cesty, najednou Mikuláš vzkřikl: „Ó běda!“

„Co pak je ti?“ ptal se ho Strogov.

„Což nevidíš? — Ah, zapomněl jsem — dobře, že jsi neviděl.“

„Ale co?“

„Zajíc nám běžel přes cestu.“

„I to nic nevádí; co by se nám mohlo státi?“

„Já vím, že mne potká něco nemilého,“ tvrdil pověřivý Mikuláš.

A od té doby byl zamlklý; však jel za to rychleji, jakoby chtěl nešťěstí, jež mu hrozí, utéci, kdežto dříve koníka svého šetřil k veliké nevoli Strogova.

Jakoby proroctví jeho mělo se vyplnit, na další cestě našli

všude patrné stopy, jež svědčily, že tu nedávno byli nepřátelé; vesnice byly vypáleny, leckde viděti bylo stopy střelby a brzy našli i mrtvolu ležící na silnici. A počet mrtvol se množil. Však kdo tu byl a co se dalo, naši Cestovatelé se nedověděli; nikde nenalezli človíčka mimo němé mrtvolky.

Již se blížili k městu Nižnímu Udinsku, když náhle byli přepadeni; kůň byl zabit a všichni tři upadli do zajetí jiné hordy tatarské, kteráž v počtu 50.000 jinou cestou předešla chana a táhla k Irkutsku, aby tam naň čekala.

Toho dověděl se Strogov z řečí samých Tatarův, kteří pro žert slepému Strogovu dali i slepého koně a tak dále zajatce s sebou vzali. Kůň často klopytal a s cesty sešel, vrážel do stromů — vše k velikému obveselení surových vojákův, kteří nedovolili, aby Mikuláš nebo Nadia Strogovu přispěli.

Když pak konečně kůň upadl a nohu si zlomil, přivázali Strogova k sedlu jednoho

Tatara, jenž nemilosrdně kurýra bičoval, nemohl-li stačiti.

Toho večera vojáci spili se více než obyčejně — Nadii povedlo se přeříznout! pouta svého přítele a s ním se skryti. Mikuláše, jenž před tím chráně Nadii byl jednoho vojaka zastřelil, a odvléčen byl, zanechali musili jeho osudu. Tataři odjeli a Strogov s Nadii na čas zase vyvázli z nebezpečí.

KONEC ZRÁDCE.

Ještě 400 verst měli do Irkutsku; smutná a dlouhá byla to cesta pěšky a skrze opuštěné dědiny; štěstí ještě, že v jednom opuštěném stavení našli něco uzeného masa a sucharů, jež Strogov vzal na cestu. Jen dvakrát denně na chvíli k jídlu a asi šest hodin v noci odpočívali a zase brali se dále.

Málo spolu mluvili, Strogov sám na sebe hněval se, že porušil přísahu dav se poznati, a Nadia měla ho co těšiti, že nemohl jinak. I na přítele Mikuláše vzpomínali, co asi s ním Tataři učinili.

Tuk vlekli se čtyři dni a chvílemi Strogov družku svou nesl, když majíc nohy bolavé již nemohla jíti.

Jednou k večeru slyšeli stranou od silnice psa štěkati; i hlas nějaký volající o pomoc zaslechli.

„Toť hlas Mikulášův!“ zvolala Nadia a pospíchala tím směrem. Spatřili psa Mikulášova, an zápasí s ohromným supem. A vedle — ó hrůza — našli Mikuláše zahrabaného až po krk v udupané půdě. Tak potrestali jej ukrutní Tataři před třemi dny — a když naši přátelé k němu přišli, ještě oči otevřel a vzdychl: „S Bohem, přátelé, — modlete se za mně!“ Ubohý odsouzenec podlehl svým útrapám. Nadarmo jej Strogov vytáhl z jámy, pomáhaje si nožem; srdce dobrého člověka již na vždy umlklo,

Strogov pochoval jej tedy zcela, aby dravá zvěř mrtvolu nerozsápala, a pak pomodlivše se, šli dále. Že však na silnici objevovaly se již houfce nepřátelské, dali se bez cesty stranou po pustě a po horách Sajanských.

Nadlidské bylo jich namáhání a hrozné utrpení, než dorazili k jezeru Bajkalskému. Bylo dne 2. října.

Ohromné to jezero, na 900 verst dlouhé a 100 verst široké,

rozkládalo se od nich na sever; musiliť se vyhnouti silnici a proto měli ještě tři dny cesty do Irkutsku, jež leží na výtoku z jezera, řece Angaře.

Na štěstí našli tam na 50 osob, kteří strojili se po prámu přeplouti jezero až k řece a po ní dále dostati se do Irkutsku. Zbudovali si již z poražených stromů veliký vor, na nějž přijali i ztrmáceného Strogova a na smrt zmořenou Nadii.

Rozdělili se s nimi dobří ti lidé i o potravu a po chvíli již pustili se na jezero, jehož proud unášel je k řece Angaře.

Již tvořily se kry ledové a plavba byla nebezpečná. Ale přece dostali se šťastně k výtoku Angary, kde v malém zálivu poopravili vor, jenž ledy byl porouchán. Na břehu uzřeli dva muže, kteří žádali za místo na voru. K velikému překvapení svému poznala Nadia Blounta a Joliveta, oba novináře, kteří jeli před vojskem chanovým, ale vyhýbajíce se novým tlupám tatarským, také z přímé cesty uhnouti se musili.

I oni podivili se, když našli na voru Nadii a Strogova, ježž měli za mrtvého, a na prosbu jeho slíbili mu, že zachovají jeho tajemství.

K večeru pustili se na řeku, která prudce proudila k městu; plavci doufali, že v noci podaří se jim dostati se tam, aby nebyli z břehu pozorováni. Veliké kry ledové s vorem o závod hnaly se proudem, a plavci udržovali loď pouze tak, aby plula středem řeky. Ale všechny trápila tuhá zima. Však ku podivu, řeka nezamrzala. Jolivet smočil ruku svou do vody, aby zkusil její teplotu — ale zarazil se; ucítil jakousi lepkavost a mastnotu. Po hladině řeky rozlita byla nafta (surový petrolej); jak se tam dostala?

Kdyby se vzňala, byli by ztraceni. Obavu svou pověděl jen Blountovi — však brzy všichni s hrůzou uzřeli, jak od západu veškeren povrch řeky jest v jednom plameni. A v té chvíli srazily se kry ledové kolem voru, neboť řeka tam náhle se sůžovala. Strogov ucítil nárazy — a Nadia mu ostatní pověděla. „Pojď, sestro!“ zvolal

Strogov a vzav ji za ruku vyskočil s ní na kru. Ale již byl vor spatřen s břehu; rána za ranou dopadala na vor a kolem něho, když Strogov s Nadií přelézali kru za krou a pospíchali k druhému břehu. Z daleka užířela Nadiie již světla v oknech Irkutských. — —

Velkokníže jen náhodou dostal se na svých cestách po Sibíři do Irkutsku, když začala vzpoura Ogarevova a vpád Tatarův. Na rychlo tedy kázal opevniti město, z okolí všechno obyvatelstvo hledalo tam útulku, sneseny zásoby — a již objevil se nepřítel před hradbami. Dobýti města útokem se nezdařilo, ale neměli též času na dlouhé obléhání ; Ogarev věděl, že od Irkutsku i od východu blíží se Rusům pomoc. Proto Ogarev nemeškal, aby provedl svou zradu do konce.

Všechno obyvatelstvo bránilo se hrdinsky a i provinilci poslali k velkoknížeti prosbu, aby směli ve zvláštním sboru účastniti se boje; hlavou jejich byl Vasilij Fedor, otec Nadiin. Velkokníže všechny prohlásil za svobodny od té chvíle, co sami přihlásili se k obraně jeho života.

Bylo večer v 10 hodin, když velkoknížeti ohlášen byl carův kurýr. Byl ihned předpuštěn a vstoupil — Ogarev. Oděv jeho byl obnošený a schátralý, na tváři bylo viděti čerstvou jizvu — patrně mnoho zakusil. Prohlásil se, že jest Michal Strogov, a odevzdal carský list. Velkoknížeti oznámil mimo to, že celá západní Sibíř jest v moci Tatarův.

Dostalo se mu veliké pochvaly a ponechán k službě velkoknížete, s nímž i bydlil v jeho paláci. V krátce získal si plnou jeho důvěru. I o zrádci Ogarevu, o němž v psaní carově byla zmínka, s ním rozmlouval.

Nikdo v Irkutsku osoby jeho neznal, a tak dařilo se mu prohlédnouti důkladně všecko opevnění; byl brzy znám po celém městě a oslavován, kdežto zrádci Ogarevu každý klnul.

Bylo 4. října, když ze brány Bolchajské hodil Ogarev dolů lístek, jež jeho věrná otrokyně Sangarra donesla do tábora chánovi; vše bylo ustanoveno a připraveno — zítřejší noci měl

Irkutsk padnouti. Měl býti učiněn útok na druhých dvou stranách na město, a když by tam pozornost obhájčův byla soustředěna,

Ogarev chtěl branou onou vpustiti Tatary do města.

A vskutku bylo viděti, jak moc nepřátelská činí z oněch druhých stran přípravy k útoku, a Ogarev potvrzoval velkoknížete v tom domnění, jen aby posádka u brány Bolchajské byla odvolána nebo aspoň zeslabena.

Již byla půlnoc a posud Tataři se nehýbali ; velitel a jeho družina již myslili, že Tataři nechají té noci útoku. Jen Ogarev ve vyvýšeném paláci stál u okna v neosvětleném pokoji a čekal na umluvenou hodinu. Ve dvě hodiny po půlnoci měl začíti zdánlivý útok a tehdy právě též měla se otevřítí brána na druhé straně.

A v téže chvíli Strogov s Nadií po krkolomné cestě na horách ledových dostal se do města. Jeho jediným heslem bylo: Do paláce!

Nikým nejsouce pozorováni dostali se do budovy a náhodou otevřela Nadia i dvěře pokoje, kde stál Ogarev.

Z chodby vniklo světlo do pokoje a Nadia poznala zrádce.

„Ivan Ogarev!“ vykřikla — a zrádce se ohlédl. Jako vlk dravý vrhl se na ni, však v tom uchopil ho Strogov a mrštil jím o zemi.

Ogarev se zhrozil; což oslepený jeho nepřítel vidí?

A vskutku s hrůzou poznal, že Strogov naň se dívá upřeným zrakem; leknutím vypadl mu meč z ruky.

„Braň se!“ vzkřikl naň Strogov — a dýka jeho pohroužila se v prsa zrádce.

V tom vkročil do pokoje velkokníže. Spatřiv mrtvého vykřikl: „Kdo ho zabil?“

„Já jsem to učinil,“ odvětil Strogov.

„Kdo jsi?“

„Ptejte se, císařská výsosti, raději, kdo tento jest.“

„Toť posel mého bratra!“

„Toť zrádce Ogarev.“

„A ty kdo jsi?“

„Michal Strogov.“

Jak sestálo, že nabyl zraku? Pamatujeme se, že v rozhodné chvíli naplnily se jeho oči slzami, a slzy ty ho zachránily. Spálena byla sice víčka, ale oko samo neutrpělo. Obolené oči neprozrazovaly, že není slepým, Strogov přetvařoval se, aby byl za slepého považován. Tak se zdál neškodným a — úmysl jeho se zdařil.

Když tehdy opustil ho chán a Ogarev vytáhnuv císařský list, s posměchem dal jej mu čísti, Strogov vskutku dovedl čísti. Ale neprozradil se, že ví, jaký plán má Ogarev, vplížiti se totiž jako posel do Irkutsku a velkoknížete zraditi. Proto tak pospíchal Strogov do Irkutsku, i když oloupen byl o císařský list. Nikdo nevěděl o jeho tajemství než jeho matka, jíž tehdy, tam opouštěje ji v táboře tatarském, pošeptal do ucha, že není oslepen. Nadia myslila, že jen líbá matku, ani ona nepoznala na celé cestě, že přítel její vidí.

V krátkosti vypravoval Strogov osudy své a všechna nebezpečství; s vřelostí pověděl i o oddané Nadii, co proň vytrpěla.

„Kdo jest ta dívka?“ tázal se velkokníže.

„Dcera Vasilija Fedora, vypovězence.“

„Již není vypovězenou v Irkutsku; Vasilij Fedor jest velitelem oddělení dobrovolnického.“

Nadia, přemožená radostí a vděčností, padla velkoknížeti k nohám; však on pozdvihl ji levicí a pravou ruku podal Strogovu.

Po chvíli již objímala Nadia svého otce.

Útok Tatarův byl zmařen; Fedor se svými dobrovolníky zahnal od brány Bolchajskó Tatary, kteří doufajíce, že bude otevřena, tam učinili útok. Před svítáním chán Feofar upustil od útoku, zanechav před hradbami mnoho padlých i raněných. Mezi zabitými byla i Sangarra, jež pospíchala k Ogarevu.

Ještě dva dny čekali Tataři na znamení od Ogareva; chán zuřil

a když přiblížila se dne 7. října pomoc ruská od severozápadu i od východu, v ohromném zmatku prchali Tataři do hor k jihozápadu.

Irkutsk byl osvobozen. S vojskem na pomoc příšlým dostali se do města i Blount a Jolivet, kteří též tehdy z prámu a z hořící řeky unikli přes ledové hory na břeh; však do města se nedostali až s přibylým vojskem.

Vpád Tatarův byl zmařen; zmizeli zase ve svých pustách a horách, jak přišli, a po krátké době zase bylo spojení telegrafní obnoveno do Evropy. Jolivet i Blount pospíšili si, aby zajímavé zprávy telegrafovali svým novinám. A zprávy ty byly tentokráte souhlasné; Angličan spřátelil se s Francouzem v nehostinné Sibiři.

Že z bratra a sestry stali se šťastní manželé, netřeba dokládati. V chrámu Irkutském slavena okázale jejich svatba, při niž svědkem byl sám velkokníže. Celé město jasalo s mladými manžely.

Po několika dnech Strogov s Nadií a otcem jejím vraceli se do Evropy; vzpomínali na každém místě, co kde zakusili, a zastavili se i tam, kde pochovali nešťastného Mikuláše. I matku našel Strogov v Omsku a vzal ji s sebou do Moskvy, kde dostalo se mu od cara velikého vyznamenání.